

Obrońca wiary: rola religii w tureckiej polityce zagranicznej względem Bałkanów Zachodnich w XXI wieku

Głównym celem projektu jest określenie roli religii w tureckiej polityce zagranicznej wobec państw leżących na terenie Bałkanów Zachodnich w XXI wieku. Rządząca w Turcji od 2002 roku Partia Sprawiedliwości i Rozwoju (tur. *Adalet ve Kalkınma Partisi - AKP*) od niemal dwóch dekad stara się realizować koncepcję zwiększania politycznych wpływów na terenie byłego Imperium Osmańskiego, co ma być pierwszym krokiem do osiągnięcia statusu regionalnego mocarstwa. Zgodnie z doktryną tureckiej polityki zagranicznej, podstawowym zadaniem Turków u progu XXI wieku była w tym kontekście odbudowa jedności muzułmańskiego kręgu kulturowego. Za kluczowe narzędzie swojej politycznej ekspansji rząd AKP uznał aktywną dyplomację, promującą model tureckiej demokracji opartej na wartościach islamskich. Tym sposobem Turcja miała wzmacniać wspólnotę państw muzułmańskich jako lider tej części świata. Religia sunnicka pełniła wobec tego funkcję spoiwa całej doktryny, będąc jedynym czynnikiem wprost łączącym zdecydowaną większość narodów objętych jej zasięgiem.

W ramach niniejszego projektu szczególną uwagę skupiono na relacjach Turcji z regionem Bałkanów Zachodnich, w skład którego wchodzi następujące państwa: Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Kosowo, Macedonia Północna oraz Serbia. W tym miejscu warto zaznaczyć, że Półwysep Bałkański był pierwszym regionem, wobec którego rząd AKP zdecydował się na przetestowanie w praktyce podstawowych elementów swojej doktryny. Dzięki aktywnej polityce zagranicznej oraz poważnemu wsparciu finansowemu, Turcy ustanowili pozytywne relacje zarówno z państwami muzułmańskimi (Albania, Bośnia i Hercegowina), jak i chrześcijańskimi (Macedonia, Serbia i Czarnogóra). Mimo że politykom AKP udało się poprawić wizerunek Turcji w regionie oraz wzmocnić więzy gospodarcze i kulturowe łączące Ankarę z państwami Bałkanów Zachodnich, nie przełożyło się to dotąd na zdobycie istotnych wpływów politycznych. Jak zatem deklarowana przez rząd AKP rola obrońcy wiary przeszkodziła w skutecznej implementacji tureckiej strategii politycznej na Bałkanach Zachodnich?

Na pierwszym etapie badań planowane jest kontynuowanie przeglądu literatury przedmiotu, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszych publikacji autorów tureckich. Następnie autor dokona analizy oficjalnych dokumentów dotyczących badanej tematyki, wydawanych przez kancelarię prezydenta Republiki Turcji oraz rząd AKP. Oprócz pracy źródłowej, równie istotnym elementem projektu będą badania terenowe, realizowane zarówno w Turcji, jak i w państwach bałkańskich. W celu dotarcia do najbardziej aktualnych informacji na temat tureckich inicjatyw w odniesieniu do Bałkanów Zachodnich planowane jest przeprowadzenie wywiadów z politykami, pracownikami agencji rządowych oraz przedstawicielami organizacji trzeciego sektora. Ponadto, w trakcie wyjazdów do Turcji i na Bałkany autor zamierza nawiązać kontakty naukowe z tamtejszymi politologami i badaczami stosunków międzynarodowych. Uzyskane w ten sposób wnioski z pewnością pozwolą na weryfikację hipotez wstępnych oraz przyczynią się do wzbogacenia projektu o nowe perspektywy.

Rosnące znaczenie Republiki Turcji na arenie międzynarodowej wymaga śledzenia i interpretowania poczynąń tego państwa oraz wyjaśniania założeń tureckiej polityki zagranicznej. Dostrzegane na przestrzeni kilku ostatnich lat ogromne wsparcie kulturowe dla żyjących na Bałkanach Zachodnich muzułmanów stanowi kluczowy aspekt zainteresowania badawczego autora niniejszych badań. W połączeniu ze znacznymi inwestycjami rodzimych przedsiębiorstw, rząd AKP kreuje wizerunek Turcji jako wiarygodnego partnera, zaangażowanego w rozwój całego Półwyspu Bałkańskiego. Ale czy pozycja Republiki Turcji jest już wystarczająco silna, by móc zintensyfikować wysiłki na rzecz poszerzenia swojego oddziaływania politycznego na Bałkanach? Jednym z podstawowych celów tego projektu jest próba znalezienia odpowiedzi także na to pytanie.

W celu przybliżenia na gruncie europejskim podstawowych zamierzeń polityki zagranicznej prezydenta Recepta Tayyipa Erdoğan oraz Partii Sprawiedliwości i Rozwoju, w ramach badań zdecydowano się na skorzystanie głównie ze źródeł tureckich poświęconych temu tematowi. Tym samym możliwa będzie wiarygodna prezentacja zapatrywań i postaw Turcji w obszarze stanowiącym przedmiot niniejszego projektu. Wykorzystując dostępne materiały, autor dokona wszechstronnego podsumowania dotychczasowej polityki tureckich władz na Bałkanach Zachodnich oraz spróbuje zbudować scenariusze dalszego rozwoju wydarzeń w tym regionie. Wyniki pracy mogą zatem poszerzyć wiedzę na temat geopolitycznej koncepcji Republiki Turcji oraz stanowić przyczynek do dalszych badań nad polityką zagraniczną tego państwa. Na dogłębnej analizie relacji turecko-bałkańskich powinno zależeć także strukturalom Unii Europejskiej, które mogłyby wykorzystać płynące z niej wnioski do przygotowania kompleksowej strategii integracyjnej wobec regionu oraz szybszego reagowania na dynamiczne zmiany zachodzące na tym obszarze w przyszłości.